

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

STUDIJŲ PASKOLŲ SISTEMA

2014 m. gegužės 20 d. Nr. VA-P-50-8-5

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SAVOKOS

Aukštojo mokslo prieinamumas¹ – lygios galimybės įstoti, tęsti ir baigti aukštąjį mokslą, nepaisant studento ekonominės ir socialinės padėties.

Kredito įstaigos – Kredito įstaigų, teikiančių valstybės remiamas paskolas studentams, atrankos komisijos atrinkti bankai.

Valstybės remiama paskola² – yra paskola su valstybės garantija, teikiama iš kredito įstaigų lėšų studijų kainai sumokėti, gyvenimo išlaidoms ar dalinėms studijoms pagal tarptautines (tarpžinybines) sutartis.

Socialinė dimensija³ – Bolonijos proceso siekis užtikrinti pakankamas gyvenimo bei mokymosi sąlygas visiems studentams, kad jie be kliūčių, susijusių su jų socialine ar ekonomine padėtimi, galėtų užbaigti studijas.

Studijų paskolos – valstybės paskolos ir valstybės remiamos paskolos.

Valstybės garantija⁴ – valstybės turtinis įsipareigojimas grąžinti visą paskolos gavėjui Aprašo ir sutarties dėl valstybės remiamų paskolų teikimo sąlygų ir valstybės garantijos nustatyta tvarka suteiktą valstybės remiamą paskolą ir už grąžinamą valstybės remiamą paskolą sumokėti palūkanas, išskyrus kredito įstaigos nustatytas papildomas palūkanas ir (arba) delspinigius bei kitas netesybas ar kitus mokėjimus dėl paskolos gavėjo įsipareigojimų nevykdymo arba netinkamo vykdymo, (toliau – palūkanos) jeigu paskolos gavėjas valstybės remiamos paskolos sutartyje nustatytais terminais negrąžins valstybės remiamos paskolos ar jos dalies ir (arba) nesumokės palūkanų ar jų dalies, taip pat paskolos gavėjui mirus ar Kredito įstaigai pareikalavus paskolos gavėjo grąžinti iš karto visą valstybės remiamą paskolą ar jos dalį bei paskolos grąžinimo dienai priskaičiuotas bet nesumokėtas palūkanas už tą valstybės remiamą paskolą sutarties dėl valstybės remiamų paskolų teikimo sąlygų ir valstybės garantijos nurodytu atveju.

Valstybės paskola⁵ – paskola studijų įmokai mokėti, gyvenimo išlaidoms ar dalinėms studijoms pagal tarptautines sutartis ir susitarimus, kuri buvo teikiama iš valstybės biudžeto lėšų.

Valstybės švietimo ir mokslo stebėseną⁶ – švietimo ir mokslo subjektų vykdoma nuolatinė švietimo ir mokslo būklės ir kaitos analizė, vertinimas, prognozavimas, reikalingų duomenų rinkimas.

Valstybės (strateginiai) švietimo ir mokslo stebėsenos rodikliai⁷ – nuolatos stebimi rodikliai, atskleidžiantys švietimo sistemos būklės ir kaitos visumą.

¹ Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras, *Lietuvos studijų būklės apžvalga*, Vilnius, 2013, 100 psl.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-05-27 nutarimas Nr. 480 „Dėl valstybės paskolų ir valstybės remiamų paskolų studentams suteikimo, administravimo ir grąžinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2010-06-21 Nr. 875 redakcija), 7 p.

³ Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai: Bolonijos–Londono laikotarpis 1999–2007 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2008. [Žiūrėta 2014-02-21] Prieiga per internetą http://www.smm.lt/uploads/documents/Papildomas%20menui2/Bolonijos_procesas/Bolonijos_procesas_dokumentai_Bolonijos-Londono_laikotarpis.pdf

⁴ Sutartis 2013-04-16 Nr. 2-2013-1301/ST-13-6430 „Dėl valstybės remiamų paskolų teikimo sąlygų ir valstybės garantijos“.

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai: 2002-12-21 Nr. 2073 „Dėl valstybės paskolų aukštųjų mokyklų studentams suteikimo, administravimo ir grąžinimo tvarkos patvirtinimo“ (2006-09-25 Nr. 942 redakcija), 3 p.; 2009-05-27 Nr.480 „Dėl valstybės paskolų ir valstybės remiamų paskolų studentams suteikimo, administravimo ir grąžinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2009-05-27 Nr. 480 redakcija), 6 p.

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012-08-14 įsakymu Nr. V-1201 patvirtintas Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašas (2012-08-14 Nr. V-1201 redakcija), 1 p.

⁷ Ten pat, 23.1 p.

Taktiniai švietimo ir mokslo stebėsenos rodikliai⁸ – nuolatos stebimi rodikliai, detaliau apibūdinantys pagrindines švietimo stebėsenos sritis ir išplėtojantys valstybės (strateginius) rodiklius.

⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012-08-14 įsakymu Nr. V-1201 patvirtintas Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašas (2012-08-14 Nr. V-1201 redakcija), 23.2 p.

SANTRAUKA

1998–2009 m. valstybės paskolos studentams buvo teikiamos iš valstybės biudžeto lėšų ir lėšų, sukauptų iš gražinamų paskolų, palūkanų ir delspinigių, kitų šiam tikslui skirtų lėšų. 2009 metais priėmus Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą⁹, buvo pakeista studijų finansavimo tvarka ir pradėtos teikti valstybės remiamos paskolos iš kredito įstaigų lėšų.

Naujos paskolų sistemos tikslai: didinti aukštojo mokslo prieinamumą, sudarant palankias sąlygas skolintis, ir taupyti ribotas valstybės lėšas¹⁰.

Atlikti auditą paskatino nuo 2009 m. viešojo erdvėje netylančios diskusijos dėl naujos studijų paskolų sistemos poreikio ir nuomonė, esą dabartinė naudinga tik kredito įstaigoms, valstybė prisiimanti didelius garantinius įsipareigojimus, skolinimosi sąlygos studentams nepalankios ir kt. Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 m. programoje¹¹ numatyta keisti studijų paskolų sistemą ir grįžti prie paskolų studijų įmokai ir pragyvenimo išlaidoms teikimo iš valstybės biudžeto, o ne kredito įstaigų lėšų.

Audito tikslas – nustatyti, ar valstybės remiamų paskolų sistema didina aukštojo mokslo prieinamumą ir sudaro sąlygas taupyti valstybės lėšas.

Auditą atlikome Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijoje ir Valstybiniame studijų fonde. Informaciją rinkome ir iš kitų institucijų ir įstaigų: Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro, Švietimo informacinių technologijų centro, Kredito įstaigų atrankos komisijos, studijų paskolas teikiančių kredito įstaigų; analizavome užsienio šalių auditų ataskaitas šia tema, tyrimus ir duomenis.

Audituojamas 2009–2013 m. laikotarpis. Analizuojant tendencijas ir pokyčius buvo naudojami ir kitų metų duomenys.

Įvertinę surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. Pasikeitusios studijų paskolų sąlygos padidino galimybes studentams gauti šias paskolas, išskyrus brangių studijų atvejus, kai nustatyta maksimali gautų paskolų suma riboja galimybę gauti visų trijų rūšių reikiamo dydžio paskolą (studijų kainai mokėti, gyvenimo išlaidoms ir dalinėms studijoms pagal tarptautines (tarpžinybines) sutartis) (1.1 poskyris).
2. Aukštojo mokslo prieinamumo stebėseną nepakankamai sisteminga ir išsami, nes nepakanka stebėsenos rodiklių, susijusių su studijų paskolų įtaka aukštojo mokslo prieinamumui, todėl nėra pakankamų šių paskolų poveikio aukštojo mokslo prieinamumui įrodymų (1.2 poskyris).

⁹ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009, Nr. 54-2140.

¹⁰ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, *Mokslo ir studijų reformos pristatymas [interaktyvus]*. [Žiūrėta 2013-12-10]. Prieiga per internetą http://www.altajus.net/wp-content/uploads/2009/03/informacija_mokslo_ir_studiju_reforma.pdf.

¹¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimas Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 198 p.

3. Pradėjus teikti valstybės remiamas paskolas, sumažėjo Valstybinio studijų fondo ir aukštųjų mokyklų administracinė našta ir valstybės lėšų poreikis, paskolos išduodamos greičiau, todėl valstybei šiuo metu efektyviau šias paskolas teikti iš kredito įstaigų lėšų (2.1 poskyris).
4. Ilguoju laikotarpiu neprognozuojama ir neanalizuojama grąžintinių paskolų dalis ir tendencijos, todėl tinkamai neįvertinama valstybės išlaidų didėjimo rizika (2.2 poskyris).

REKOMENDACIJOS

Švietimo ir mokslo ministerijai:

1. Siekiant valdyti išsamią informaciją apie studijų paskolų poveikį aukštojo mokslo prieinamumui, stebėseną vykdyti sistemingai ir išsamiai, priimti įrodymais grįstus sprendimus, nustatyti stebėsenos rodiklius, susijusius su studijų paskolomis, ir užtikrinti stebėsenos vykdymą (2 išvada).
2. Siekiant tinkamai įvertinti valstybės išlaidų studijų paskoloms didėjimo riziką, prognozuoti ir analizuoti grąžintinių paskolų dalį, atliekant ilgalaikes paskolų grąžinimo prognozes (4 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo planas pateiktas 2 priede.